

Arany-metszés

Kétszáz éve született Arany János

FEUILLETON - LXI. évfolyam, 9. szám, 2017. március 3.

Különösen a mindmáig népszerű balladák kapcsán figyelhető meg a hivatalos, kanonikus értelmezések dominanciája és a szoros olvasás között keletkező diszkrepancia. Talán nem utolsósorban annak köszönhetően, hogy ezek a szövegek egyrészt jelentős tétellel bírnak a nemzeti identitásunk felépítésében és fenntartásában (nemzeti balladák), másrészt pedig olyan tabutémákat feszegetnek, amelyeknek a megfogalmazása még a modern társadalomban sem feltétlenül egyszerű feladat. A kettős könyvelés már a balladaműfaj Greguss Ágosttól származó, és máig hatóan kártékony definiálásánál is ott munkálkodik. Greguss a „tragédia dalban elbeszélve” tökéletesen értelmetlen meghatározásával, és annak különösen a tragikum-fölfogásával észrevétlenül is a keresztény-sztoikus világrend keretei közé szorította az Arany-balladák értelmezési lehetőségeit, miközben Arany maga (éppen antik műveltségének és nem túl derűs világlátásának köszönhetően) inkább a görög fatalista tragikumfelfogás keretei között rajzolta fel hőseinek sorsát. A bűn-bűnbánat-kiengesztelőds koordinátái között élő hősök helyett inkább a vak és kíméletlen Sors csapásainak, a belső szenvedélyük végzetének kitett szenvedő ember érdekelte ezekben a szövegekben.

Arany születésének bicentenáriumát ülve még mindig az a legizgalmasabb, hogy az amúgy kissé avított és, valljuk meg, kicsit unalmasnak tartott szerző életműve mennyi meglepetéssel szolgálhat azok számára, akik nem egyszerűen a hagyományörzés muzeológusi szándékával fordulnak oda hozzá. Csak akkor csodálkozhatunk rá újra Aranyra, vagy Móricz örökérvényű szavait parafrázálva, csak akkor nyithatjuk fel a gyászházzá vált Arany-panteon ablakait, hogy friss levegővel áraszuk el, ha végrehajtjuk az Arany-korpusz szövegkánonján belüli hangsúlyáthelyezéseket, az értelmezési kánont pedig sikerül bővítenünk olyan jelentések felmutatásával, amelyek a mai ember számára is számot tarthatnak az érdeklődésre. Mindez persze már nem a kétszáz éves, „hunyt mesterünkön” múlik.